

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ БАНКУ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ЙОГО ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Виконала:

студентка 4 курсу групи 472
заочної форми навчання
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»

Ганич Богдана Михайлівна

Керівник:

доцент кафедри фінансів і кредиту

Абрамова Алла Сергіївна

*До захисту допущено на засіданні кафедри
протокол № _____ від _____ травня 2025 р.
Завідувач кафедри фінансів і кредиту
_____ проф. Нікіфоров П.О.*

АНОТАЦІЯ

Ганич Б.М. Фінансова стійкість банку як необхідна умова його ефективного функціонування. – Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, 2025.

У кваліфікаційній роботі проведено дослідження теорії і практики управління фінансовою стійкістю банку. Досліджено економічний зміст фінансової стійкості банку та фактори, що на неї впливають. Проведено аналіз фінансової стійкості банків в Україні за 2022-2024 роки. Встановлено проблематику підвищення фінансової стійкості банків, запропоновані шляхи її вирішення та підвищення якості управління.

Ключові слова: фінансова стійкість банку, банківська система, ліквідність, платоспроможність, банківський капітал, фінансові ризики, управління активами і пасивами, нормативи НБУ, банківський нагляд.

ANNOTATION

Ganych B.M. The financial stability of a bank as a prerequisite for its effective functioning. – Manuscript. Qualification work for obtaining the first (bachelor's) level of higher education in specialty 072 «Finance, banking and insurance». Yuri Fedkovich Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2025.

The thesis examines the theory and practice of managing a bank's financial stability. It explores the economic meaning of a bank's financial stability and the factors that influence it. It analyses the financial stability of banks in Ukraine for 2022-2024. It identifies issues related to improving the financial stability of banks, proposes ways to resolve them and improve the quality of management.

Keywords: financial stability of banks, banking system, liquidity, solvency, bank capital, financial risks, asset and liability management, NBU regulations, banking supervision.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ Б.М. Ганич

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ	5
1.1. Сутність фінансової стійкості банку.....	5
1.2. Фактори, що впливають на фінансову стійкість банківських установ.....	9
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВ В УКРАЇНІ ЗА 2022-2024 роки.....	16
2.1. Оцінка фінансової стійкості банківського сектору України та основні фактори впливу.....	16
2.2. Аналіз фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк».....	20
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВ.....	25
3.1. Зарубіжний досвід забезпечення фінансової стійкості комерційних банків та можливості його застосування в Україні.....	25
3.2. Проблеми та шляхи вдосконалення механізмів забезпечення фінансової стійкості банків України.....	31
ВИСНОВКИ.....	37
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	40

ВСТУП

Фінансова стійкість комерційного банку є однією з основних характеристик його стабільності та здатності виконувати роль важливого інструменту мобілізації і розподілу фінансових ресурсів у економіці. Вона охоплює здатність банку підтримувати баланс між активами і пасивами, зберігати достатній рівень капіталу для покриття можливих збитків та ризиків, ефективно управляти ліквідністю і ризиками, а також витримувати фінансові шоки та несприятливі економічні умови. Стійкий банк здатен адаптуватися до змін у регуляторних вимогах, конкурентному середовищі та глобальних економічних тенденціях, що сприяє його довгостроковій життєздатності і регуляторному контролю.

Крім того, фінансова стійкість визначається рівнем резервів і рівнем якості активів (користуючись такими показниками, як питома вага кредитів з низьким ступенем ризику), а також платоспроможністю, що проявляється у співвідношенні капіталу до активів. Важливе значення має також здатність банку ефективно управляти ризиками, зокрема кредитним, операційним і ринковим, що зменшує ймовірність виникнення непередбачених витрат і втрат. Важливу роль відіграє внутрішня корпоративна культура та система управління ризиками, а також рівень довіри з боку клієнтів і партнерів. У контексті сучасних викликів, таких як глобальні фінансові кризи, економічні коливання та зміни регуляторного середовища, підтримка високого рівня фінансової стійкості стає пріоритетом для банків, оскільки вона забезпечує їх стабільність та здатність виконувати ключові функції, сприяючи загальній стабільності фінансової системи та сприятливому економічному розвитку.

Актуальність теми обумовлена відсутністю єдиного підходу до комплексного аналізу й забезпечення фінансової стійкості банків, що є необхідним для уникнення кризових ситуацій і забезпечення довгострокової стабільності фінансової системи країни.

Дослідженням питання фінансової стійкості комерційного банку як

необхідної умови його ефективного функціонування займалися такі вчені, як: Варцаба В. І., Селюченко Н. Є., Радченко В. М., Довгаль Ю. С., Чамара О. Р., Вінниченко, О. В. Ганцева А.О. та ін. Зважаючи на їх доробок, питання і сьогодні є досить актуальним.

Мета дослідження полягає у вивченні сутності фінансової стійкості комерційних банків як необхідної умови його ефективного функціонування.

Для досягнення поставленої мети, потрібно виконати наступні завдання:

1. З'ясувати сутність фінансової стійкості комерційного банку.
2. Визначити фактори, що впливають на фінансову стійкість банківських установ.
3. Провести оцінку фінансової стійкості банківського сектору України та основні фактори впливу.
4. Провести аналіз фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк».
5. Вивчити зарубіжний досвід забезпечення фінансової стійкості комерційних банків та можливості його застосування в Україні.
6. Визначити проблеми та шляхи вдосконалення механізмів забезпечення фінансової стійкості банків України

Об'єктом дослідження процес оцінки фінансової стійкості комерційного банку як необхідної умови його ефективного функціонування.

Предметом дослідження є сукупність відносин, які виникають при реалізації механізму забезпечення та оцінки фінансової стійкості банківської установи.

Методи дослідження включають аналіз та систематизацію наукових джерел, порівняльний аналіз фінансової звітності банків, статистичні та економіко-математичні методи для оцінки фінансового стану та моделювання ймовірності фінансових криз.

Інформаційна база дослідження складається з фінансової звітності банку АТ КБ «Приват Банк», офіційних статистичних даних Національного банку України, а також наукових праць і аналітичних моніторингів у сфері банківської діяльності.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ

1.1. Сутність фінансової стійкості банку

Термін «фінансова стійкість» має різне трактування залежно від рівня розглядуваної системи та конкретного контексту. Аналіз наукових джерел [1] свідчить, що серед дослідників не існує єдиного підходу до визначення цього поняття. Одні ототожнюють фінансову стійкість із платоспроможністю або прибутковістю банку, інші – з його здатністю формувати таку структуру активів і пасивів, яка дозволяє протистояти зовнішнім шокам, непередбачуваним ситуаціям та кризовим подіям.

Фінансова стійкість відіграє ключову роль у забезпеченні стабільної та ефективної роботи як окремого комерційного банку, так і фінансової системи країни загалом. Вона відображає такий стан активів і пасивів банківської установи, за якого забезпечується її надійне функціонування, здатність виконувати зобов'язання перед клієнтами та партнерами, а також зберігається довіра до банку з боку громадськості та контрагентів. Різні наукові підходи до трактування поняття «фінансова стійкість банку» наведено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Інтерпретація поняття «фінансова стійкість банку»

Джерело	Зміст поняття
1	2
Офіційний сайт НБУ [18]	Фінансова стійкість банку – стан, що характеризується збалансованістю фінансових потоків, достатністю коштів для підтримки платоспроможності та ліквідності, рентабельною діяльністю, здатністю виконувати зобов'язання та забезпечувати прибутковість у конкурентному середовищі.
Довгаль Ю.С. [11]	Стан банківської установи, яка є платоспроможною, ліквідною, має достатній регулятивний капітал для покриття банківських ризиків і при цьому залишається рентабельною, з ефективним використанням активів.

Продовження табл. 1.1

1	2
Золковер А.О. [12]	Здатність фінансово-кредитної установи надавати комплекс специфічних банківських послуг належної якості.
Юрчишена Л.В. [36, с. 24]	Якісна динамічна інтегральна характеристика спроможності банку ефективно виконувати функції та розвиватися через трансформацію ресурсів і мінімізацію ризиків, витримуючи вплив внутрішніх і зовнішніх факторів.
Русіна Ю.О. [27]	Динамічна інтегральна характеристика здатності банку як системи трансформування ресурсів та ризиків виконувати функції з урахуванням балансу економічних інтересів, під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів.

Деякі економісти розглядають фінансову стійкість як динамічну категорію, яка відображає здатність комерційного банку адаптуватися до змін зовнішнього та внутрішнього середовища, а також нейтралізовувати можливі ризики. Зокрема, О.І. Барановський трактує фінансову стійкість як спроможність банку протистояти впливу зовнішніх і внутрішніх чинників, зберігаючи при цьому рівновагу та надійність за ключовими фінансовими показниками. У свою чергу, О.Л. Малахова доповнює це бачення, акцентуючи увагу на стабільності банку в середньо- та довгостроковій перспективі [17].

Волкова В.В. сформулювали наступне визначення фінансової стійкості банку: це динамічна інтегральна характеристика спроможності банку як системи трансформування ресурсів та ризиків повноцінно (з максимальною ефективністю та мінімальним ризиком) виконувати функції, витримуючи вплив чинників зовнішнього та внутрішнього середовища [5, с. 46].

На думку Русіна В.В., фінансова стійкість банку є своєрідним проявом стабільного перевищення доходів над витратами, що відображає ефективність його діяльності [26].

У науковій літературі зустрічаються погляди, згідно з якими стабільність розглядається як ширше поняття порівняно зі стійкістю, а остання виступає основою для формування стабільності. Так, Ю.М. Кугут зазначає, що ці два поняття є близькими за змістом: стабільність – це незмінна якісна характеристика системи, а стійкість – динамічна ознака, яка формується та

трансформується в процесі функціонування фінансово-банківської системи [15, с. 153].

Шишкарєнко В.В. трактує фінансову стійкість банку як інтегральний результат функціонування його складових, що оцінюється системою показників. До таких показників належать структура та обсяг власних ресурсів, рівень рентабельності, прибутковість капіталу, дотримання нормативів ліквідності, ефективність використання власного капіталу, а також створення доданої вартості тощо [35, с. 37].

В економічній літературі простежується ототожнювання її з ліквідністю та платоспроможністю (наприклад, у працях М.А. Песселя, Н.Г. Антонової), інший – із прибутковістю, що розглядається як стабільне перевищення доходів банку над витратами (позиції Л.П. Бєлих, С.П. Халяви). Окремий підхід трактує фінансову стійкість як складову більш широкого поняття загальної стійкості банківської установи, де вона є однією з ланок системної характеристики фінансового здоров'я банку. З огляду на результати наукового аналізу, сучасним і доцільним є широке розуміння фінансової стійкості як комплексної економічної категорії. Йдеться про здатність банку забезпечувати безперервність та ефективність своєї діяльності незалежно від впливу короткострокових чи довгострокових чинників ризику. Такий стан досягається завдяки збалансованості структурних елементів банку, узгодженості їх функціонування та реалізації стратегічного плану розвитку установи.

Найбільш комплексним і точним є визначення, що охоплює три основні характеристики ефективного функціонування банку: ліквідність, рентабельність і надійність (безпека). Ці ознаки банк здатен забезпечити лише за умов узгодженої, професійно організованої діяльності, яка значною мірою залежить від високої кваліфікації керівного складу та ефективності управлінських рішень у сфері фінансів. У цьому контексті фінансова стійкість комерційного банку означає збалансований якісний і кількісний стан активів і пасивів, що забезпечує його фінансову надійність, а отже, довіру з боку клієнтів, партнерів і контрагентів [14, с. 28].

Глосарій банківської термінології НБУ визначає фінансову стійкість як стан банку, який характеризується збалансованістю фінансових потоків, достатністю коштів для підтримки своєї платоспроможності та ліквідності, а також рентабельною діяльністю; постійна здатність банку відповідати за своїми зобов'язаннями і забезпечувати прибутковість на рівні, достатньому для нормального функціонування у конкурентному середовищі [18].

Таким чином, результати контент-аналізу дозволили сформуванню узагальнений перелік основних складових фінансової стійкості банківської установи. До них належать: мінімізація ризиків, адаптивність до впливу негативних факторів, ефективне використання активів, раціональне управління фінансовими ресурсами, ліквідність, платоспроможність і прибутковість. Ці складові формують концептуальну основу для оцінювання фінансової стійкості банку як комплексного економічного явища.

Як ключовий індикатор стану банківської установи, фінансова стійкість визначається достатністю банківських ресурсів, оптимальним співвідношенням між ними та активами, а також здатністю зберігати ліквідність, підтримувати платоспроможність, забезпечувати прибутковість і ефективно управляти ризиками [10, с. 54].

На основі розглянутих визначень в наукових джерелах, можна виокремити ключові компонентні елементи цього поняття, які найчастіше використовуються дослідниками у своїх працях. Зокрема, до таких належать: здатність банку покривати ризики, забезпечення ліквідності, платоспроможність, якість активів і пасивів, прибутковість, а також спроможність протидіяти несприятливим внутрішнім і зовнішнім впливам (рис. 1.1).

Таким чином, фінансова стійкість банку визначається його здатністю ефективно виконувати свої функції з урахуванням дії як внутрішніх, так і зовнішніх факторів. У сучасних умовах економічної нестабільності питання забезпечення фінансової стійкості банків набуває особливої важливості. У зв'язку з цим актуальним залишається завдання чіткого тлумачення поняття

фінансової стійкості банківських установ.

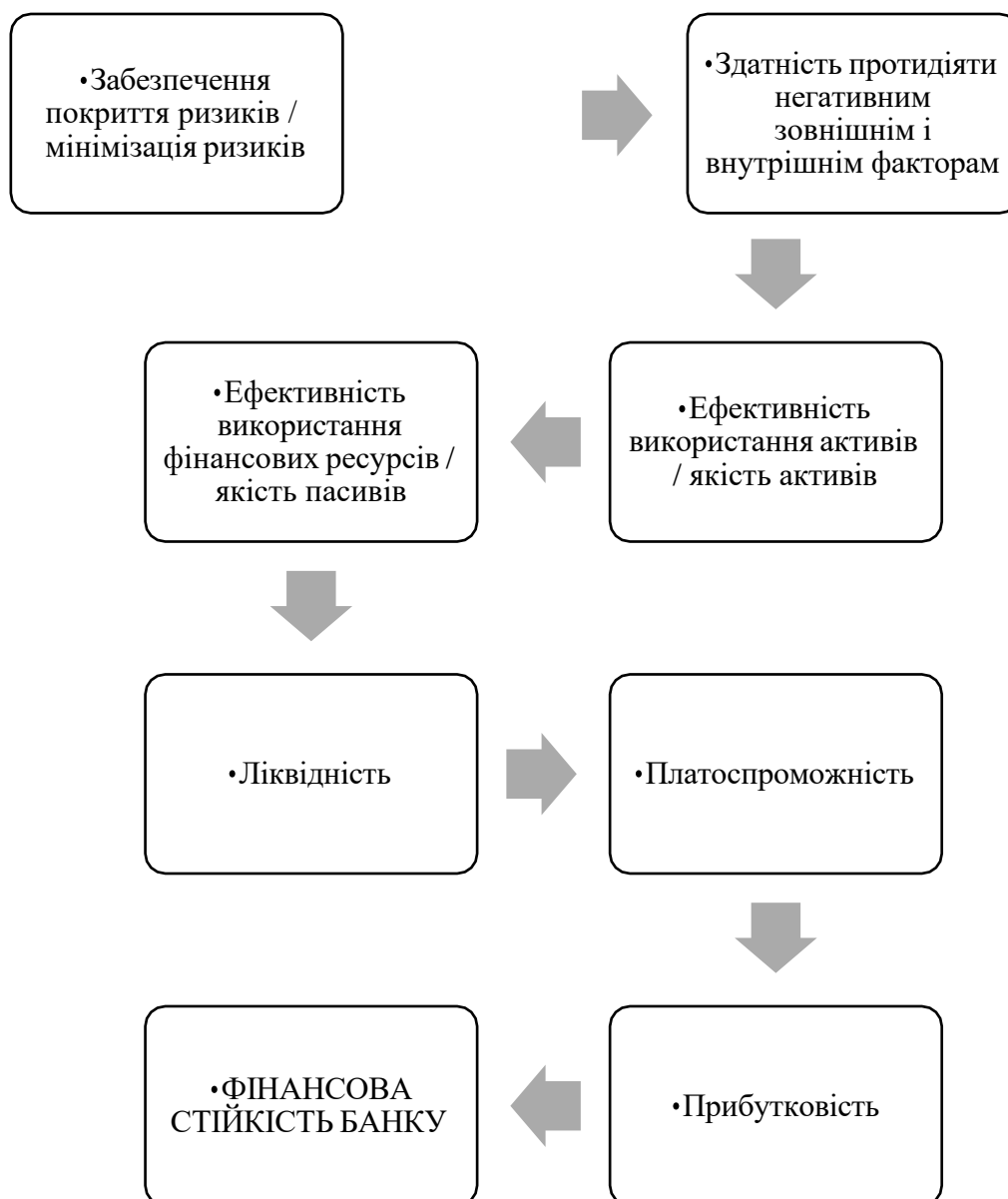

Рис. 1.1. Компонентний склад поняття «фінансова стійкість банку»

На сьогодні серед науковців відсутня єдність у підходах до його визначення, що зумовлено багатовимірністю, складністю структури цього поняття та різним трактуванням його змісту.

1.2. Фактори, що впливають на фінансову стійкість банківських установ

Фінансова стійкість банку визначається його здатністю ефективно

виконувати свої функції з урахуванням дії як внутрішніх, так і зовнішніх факторів. До внутрішніх чинників належать: рівень достатності власного капіталу, якість і ліквідність активів, ефективність управління (менеджменту), рівень прибутковості діяльності та платоспроможність банку. Зовнішні фактори поділяються на:

1. Економічні – загальний стан національної економіки, податкова система, рівень інфляції тощо;
2. Соціально-політичні – політична стабільність, соціальна ситуація в країні;
3. Фінансові – стан грошово-кредитного ринку, рівень процентних ставок, валютна політика тощо.

Усі зазначені чинники є універсальними для комерційних банків і суттєво впливають на формування їх фінансової стійкості [3, с. 177].

Сфера діяльності банківських установ вирізняється високим рівнем ризику та значною мінливістю. Ефективність функціонування банків залежить від комплексу різноманітних факторів, які визначають не лише їхню прибутковість, а й стратегію поведінки в умовах конкуренції.

Вплив цих факторів на діяльність банків є неоднозначним та може мати різний ступінь інтенсивності, особливо в періоди економічної нестабільності або фінансових криз. Нерідко один і той самий фактор здатен одночасно сприяти зростанню прибутку банку та генерувати значні ризики, реалізація яких у майбутньому може призвести до зниження прибутковості або послаблення позицій на ринку.

В кризових ситуаціях чутливість банків до впливу різноманітних факторів багаторазово зростає. Помилкові управлінські рішення або недостатня увага до власної репутації можуть мати для банківської установи катастрофічні наслідки, аж до повної ліквідації. В сучасних умовах банки є ключовими учасниками фінансових відносин на мікро- та макрорівнях економіки. Зважаючи на тенденції розвитку фінансового ринку та поширення глобалізаційних процесів, що супроводжуються появою нових ризиків та

можливостей, банки змушені оперативно адаптуватися до нових реалій, коригувати свої тактики та стратегії не лише для збереження конкурентоздатності, а й для розширення присутності та освоєння нових напрямів діяльності. Це зумовлює необхідність більш точного прогнозування потенційних загроз та ефективнішого використання наявних переваг, що, в свою чергу, вимагає врахування якомога ширшого спектру факторів, здатних вплинути на стійкість банківської установи та перспективи її подальшого прибуткового функціонування. Така потреба обумовлює вдосконалення банківського менеджменту, розширення сфери його впливу та ретельну діагностику як внутрішнього, так і зовнішнього операційного середовища.

Згідно з загальноприйнятим визначенням, фактор (від латинського *factor* – той, що робить, виробляє) являє собою причину або рушійну силу будь-якого процесу чи явища, що визначає його характерні риси або окремі аспекти [13]. В науковій літературі, як вітчизняних, так і зарубіжних авторів, поширеною є класифікація факторів, що формують надійність або фінансову стійкість банку. Враховуючи взаємозв'язок фінансової стійкості з загальною стійкістю банківської установи, в рамках даного дослідження доцільно розглянути існуючі класифікації науковців з метою подальших висновків та узагальнень.

Слід зазначити, що на сьогодні не існує універсальних критеріїв для ранжування або розмежування факторів впливу на стійкість банку. Кожен дослідник при їх аналізі та класифікації керується власним суб'єктивним баченням, міркуваннями та метою дослідження, що зумовлює різне трактування їхнього впливу на діяльність банківської установи.

В економічній літературі найбільш часто зустрічається поділ факторів стійкості банківської установи на дві основні групи: зовнішні або екзогенні (зумовлені економічною, соціальною та політичною ситуацією в країні – макрорівень) та внутрішні або ендогенні (пов'язані з безпосередньою діяльністю банку – мікрорівень).

Семенча І.Є. запропонував принципово новий підхід до класифікації ендогенних факторів, поділяючи їх на якість фінансового менеджменту, якість

організаційного менеджменту та якість маркетингу в банку [28, с. 83].

Селючнєк Н.Є. виділяє три групи факторів формування стійкості: зовнішні, чинники стану світових економічних процесів та чинники діяльності окремого банку [29], підкреслюючи значний вплив зовнішнього середовища. Зовнішні чинники О. Іващук пропонує розглядати за фінансово-економічним (рівень інфляції, податкове навантаження, грошово-кредитна політика, стан грошового ринку, економіка держави та світова економіка) та соціально-правовим (законодавство, банківське регулювання та нагляд, соціальна і політична стабільність) напрямками. Виокремлення чинників стану світових економічних процесів в окрему групу поряд із загальними зовнішніми факторами є, на думку автора, дещо незвичним, оскільки в цій групі акцент робиться на світовій фінансовій кризі та її наслідках. Щодо внутрішніх чинників, автор погоджується з тим, що стійкість банку визначається наявністю стійкого капіталу, ліквідного балансу, платоспроможності та відповідності вимогам щодо якості капіталу.

Важливим аспектом стійкості банківських установ є правове регулювання та контроль за банківською діяльністю – сукупність законодавчих та регулюючих факторів. Ефективність та своєчасність прийняття нормативних актів, а також їхнє успішне застосування, безпосередньо впливають на розвиток усього банківського ринку, а також на стабільність та перспективи функціонування окремих банків.

Не менш значущий вплив на стійкість банку мають політичні фактори, такі як стабільність коаліції, обраний політичний курс, наявність конструктивної опозиції, ефективна взаємодія між різними гілками влади тощо, та соціально-психологічні фактори, що включають настрої населення, рівень довіри до банківських установ, готовність користуватися їхніми послугами, наявність соціальних напружень або потрясінь. Політична стабільність та суспільна рівновага створюють сприятливе підґрунтя для соціально-економічного розвитку країни, що, у свою чергу, підвищує довіру населення до комерційних банків та стимулює використання банківських продуктів і послуг,

сприяючи таким чином зростанню стійкості банківських установ.

Окремо слід виділити форс-мажорні фактори, які впливають на стійкість банків. На думку автора, їх доцільно поділити на дві групи: природні, що виникають внаслідок погодних умов, та соціально-політичні, до яких належать введення різноманітних санкцій та обмежень, а також виникнення військових конфліктів і зіткнень. Сьогодні ми є свідками того, як соціально-політичні форс-мажорні чинники мають значний негативний вплив не лише на фінансовий ринок України та його учасників, а й на всю економіку держави.

В умовах поглиблення глобалізаційних процесів та активної інтеграції національної економіки у світовий простір, доцільно виокремити глобалізаційні чинники формування стійкості банку в окрему групу. До них, на думку автора, належать стан світової економіки та тенденції її розвитку, наявність світових економічних криз, фінансова залежність країни від промислово розвинених держав, присутність іноземного капіталу на ринку, ступінь лібералізації фінансово-економічних відносин тощо. Глобалізаційні процеси мають істотний вплив на стійкість як окремих банків, так і банківської системи в цілому, тому їх ігнорування, особливо в сучасних умовах, є неприпустимим.

Серед позитивних наслідків фінансової глобалізації можна виділити розширений доступ до зовнішнього фінансування, диверсифікацію ризиків та ресурсів, підвищення вимог до професійного рівня персоналу та впровадження новітніх технологій. Водночас, серед загроз слід враховувати посилення конкуренції, що з розширенням глобалізації та появою нових учасників ринку виявлятиме слабкі сторони та підвищуватиме вимоги до банківських установ; нерівномірний розподіл фінансових ресурсів, що призводитиме до витіснення слабких гравців; а також зростання ймовірності виникнення нових та загострення існуючих фінансових криз, що завдаватиме значних збитків фінансовому ринку та його учасникам.

Незважаючи на важливість зовнішніх чинників, не слід недооцінювати вплив внутрішніх факторів на стійкість банку. Ці фактори безпосередньо залежать від управлінських рішень керівництва банківської установи та її

діяльності на ринку. Внутрішні чинники набувають особливого значення за умови відносної стабільності на міжнародних ринках, в економічній та соціально-політичній сферах всередині країни, і їхнє ігнорування або недостатнє врахування може суттєво погіршити позиції банку та послабити його стійкість.

Існує низка факторів, що можуть призвести до погіршення фінансової стійкості банку (табл.1.1) [5, с. 46; 11; 14, с. 35].

Таблиця 1.1.

Фактори, що можуть призвести до погіршення фінансової стійкості банку

Фактори	Значення
Фактори, що можуть призвести до погіршення фінансової стійкості банку	зниження якості активів банків, що може призвести до проблем зі своєчасною сплатою зобов'язань
	втрата довіри з боку вкладників, що вплине на зменшення депозитів
	зниження ліквідності банків, що ускладнює їх здатність задовольняти фінансові зобов'язання
	скорочення ресурсної бази банків, що обмежує кредитні можливості банків
	зростання процентних ставок, що ускладнює доступ до кредитів
	збільшення обсягів неповернутих кредитів, що пов'язано з погіршенням кредитоспроможності позичальників, зменшенням обсягів залучених інвестицій та зниженням кредитних рейтингів багатьох українських банків

До основних умов утримання фінансової стійкості комерційного банку належать: достатній обсяг власного капіталу (за відсутності надлишкового), збалансованість структури активів та пасивів за строками і сумами, належний рівень рентабельності діяльності банку та його підтримка.

Отже, фінансова стійкість банківської установи залежить від складної взаємодії внутрішніх (достатність капіталу, якість активів, ефективність управління, прибутковість, платоспроможність) та зовнішніх (економічні, соціально-політичні, фінансові, правові, форс-мажорні, глобалізаційні)

факторів, кожен з яких може мати як позитивний, так і негативний вплив. Ефективний банківський менеджмент вимагає всебічного врахування цих факторів, їхнього прогнозування та адаптації стратегій для забезпечення стабільного функціонування та конкурентоздатності в умовах мінливого економічного середовища, особливо в періоди нестабільності та криз.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СТАНУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВ В УКРАЇНІ

ЗА 2022-2024 РОКИ

2.1. Оцінка фінансової стійкості банківського сектору України та основні фактори впливу

Оцінка фінансової стійкості банківського сектору України є критично важливим завданням, особливо в умовах макроекономічної нестабільності та геополітичних викликів. Ця оцінка дозволяє визначити здатність банківської системи виконувати свої основні функції, забезпечувати стабільність фінансових потоків та протистояти потенційним кризам.

Індикатори фінансової стабільності є ключовими показниками, які відображають поточний стан фінансових установ і їх здатність витримувати специфічні ризики. Вони висвітлюють рівень капіталу, якість активів, рівень прибутковості, рівень рентабельності, ліквідність та чутливість до ринкових коливань [20].

Застосування цих інструментів дає змогу своєчасно виявляти потенційні проблеми у банківській системі і дозволяє регуляторам разом із самими банками впроваджувати превентивні заходи. Наприклад, вони можуть оцінювати необхідність додаткового резервування або підвищення капітальних вимог. Вдало оприлюднені індикатори підвищують рівень прозорості системи, що у свою чергу зміцнює довіру з боку інвесторів.

Вкладники отримують можливість порівнювати рівень фінансової стабільності різних банківських секторів у різних країнах.

Залежно від того, як зміни у значеннях індикаторів впливають на стан системи, їх можна класифікувати на стимулятори та дестимулятори. Вони характеризують, чи підвищення значення сприяє посиленню стабільності банківської системи, чи навпаки, стимулює появу ризиків. Найважливіші індикатори для оцінки стійкості банківської системи наведені у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Характеристика основних індикаторів оцінки фінансової стійкості банківського сектору

Категорія	Індикатор	Функція	Напрямок впливу
Капітальна адекватність	Регулятивний капітал до активів, зважених за ризиком (II)	Оцінка здатності банку покривати ризикові активи капіталом	Стимулює
	Капітал I рівня до активів, зважених за ризиком (12)	Оцінка якості основного капіталу для покриття ризикових активів	Стимулює
Якість активів	Непрацюючі кредити за врахуванням резервів під капітал (13)	Оцінка ризику кредитного портфеля банку	Дестимулює
	Непрацюючі кредити до загальної суми валових кредитів (14)	Визначення частки проблемних кредитів у загальному кредитному портфелі	Дестимулює
Прибутковість	Рентабельність активів (16)	Оцінка ефективності використання активів банку для генерації прибутку	Стимулює
	Дохід на регулятивний капітал (17)	Визначення прибутковості власного капіталу банків	Стимулює
	Відсоткова маржа до валового доходу (18)	Оцінка ефективності управління активами та пасивами для отримання процентного доходу	Дестимулює
Ефективність	Непроцентні витрати до валового доходу (19)	Визначення частки невиробничих витрат у доході	Дестимулює
Ліквідність	Ліквідні активи до загальних активів (10)	Оцінка частки високоліквідних активів у структурі активів	Стимулює
	Ліквідні активи до короткострокових зобов'язань (11)	Оцінка здатності банку виконувати короткострокові зобов'язання за рахунок високоліквідних активів	Стимулює
Чутливість до ринкового ризику	Чиста відкрита позиція в іноземній валюті до капіталу (12)	Оцінка ризику, пов'язаного з коливаннями валютних курсів	Дестимулює

Отже, стабільність банківської системи залежить від багатьох факторів, зокрема від рівня регулятивного капіталу та якості активів. Високий рівень капітальної адекватності сприяє зміцненню фінансової стабільності, а зниження показників щодо проблемних кредитів свідчить про підвищення ризиків у кредитному портфелі. Ефективність використання активів та рівень прибутковості є важливими для забезпечення здатності банків генерувати

стабільний дохід і підтримувати позитивний фінансовий стан.

Значущість ліквідності в системі визначається високим рівнем ліквідних активів і здатністю банку виконувати короткострокові зобов'язання, що підвищує її стійкість при несприятливих ринкових умовах. Водночас чутливість до валютних ризиків потребує особливої уваги, оскільки коливання валютних курсів безпосередньо впливають на фінансовий стан банків, особливо тієї частини активів і зобов'язань, яка пов'язана з іноземною валютою.

Баланс між стимулюючими і дестимулюючими факторами є важливим для підтримки оптимального рівня фінансової стабільності в банківській системі. Крім того, вчасне та повне відображення цих показників дозволяє регуляторам оперативно реагувати на потенційні ризики та запобігати кризовим ситуаціям.

У табл. 2.1 індикатори I1, I2, I6, I7, I10 та I11 слід вважати стимуляторами фінансової стабільності, оскільки їх зростання з точки зору показників свідчить про позитивні зміни у фінансовій діяльності банків.

У той же час, індикатори I3, I4, I8, I9 і I12 можна класифікувати як дестимулюючі або фактори, що погіршують фінансову стійкість системи, оскільки їх зменшення у значеннях свідчить про зниження рівня стабільності банківського сектору.

Значення цих індикаторів, які відображають актуальний стан фінансової системи України, наведені у табл. 2.2 [18; 19; 20].

Таблиця 2.2

Індикатори фінансової стійкості банківської системи України
за 2022-2024 роки

%

Індикатор	2022	2023	2024	Відхилення (+;-) 2024 р. до 2022 р.
1	2	3	4	5
I1	18,0	18,1	21,1	+3,1
I2	16,9	16,9	12,2	-4,7
I3	7,1	7,3	26,8	+19,7
I4	5,4	4,8	5,0	-0,4
I6	1,5	1,4	1,8	+0,3

1	2	3	4	5
I7	12,9	11,8	15,9	+3,0
I8	71,9	79,7	81,4	+9,5
I9	58,9	59,2	52,5	-6,4
I10	32,9	28,5	29,4	-3,5
I11	44,9	39,6	41,5	-3,4
I12	9,2	5,0	5,5	-3,7

Аналіз динаміки індикаторів фінансової стійкості банківської системи України протягом 2022-2024 рр. показує неоднозначні тенденції (рис. 2.1).

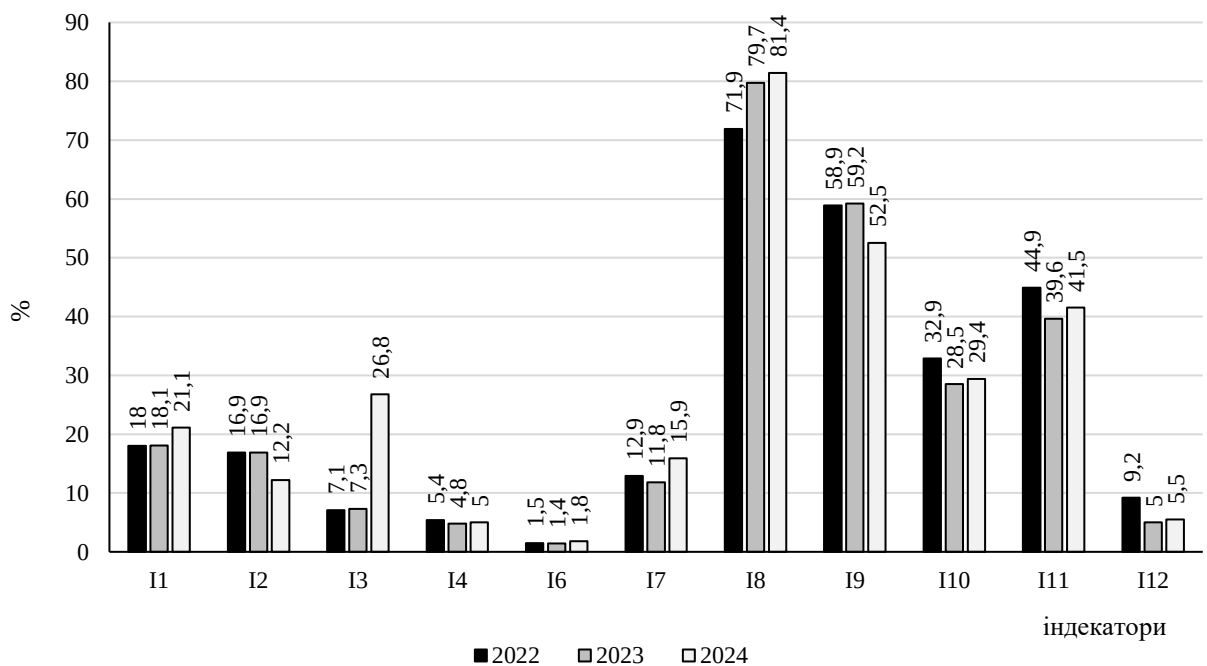

Рис. 2.1. Динаміка індикаторів фінансової стійкості банківської системи України протягом 2022-2024 років

З одного боку, деякі показники демонструють позитивну динаміку: I1 (достатність основного капіталу) та I7 (рентабельність власного капіталу) зросли, що свідчить про посилення капіталізації та прибутковості банків. Показник I3 (частка непрацюючих кредитів) значно збільшився, що є негативним сигналом, але свідчить про очищення балансів банків. З іншого боку, спостерігається погіршення значень I2 (миттєва ліквідність), I9 (відношення кредитів до депозитів) та I12 (покриття резервами проблемних кредитів), що вказує на проблеми з ліквідністю та якістю активів. Загалом,

фінансова стійкість банківської системи зазнала певних випробувань, особливо у 2023 році, але до 2024 року спостерігаються ознаки відновлення та адаптації до нових умов.

Підсумовуючи, аналіз фінансової стійкості банківської системи України протягом 2022-2024 рр. виявив як позитивні, так і негативні тенденції. Зростання показників капіталізації та прибутковості свідчить про посилення фінансової стійкості банків, тоді як збільшення частки непрацюючих кредитів та погіршення ліквідності вказують на наявність проблемних аспектів. Загалом, банківська система України продемонструвала певну стійкість до кризових явищ, особливо у 2022 році, та здатність до адаптації в умовах змін, але потребує подальшого моніторингу та вжиття заходів для мінімізації ризиків та забезпечення стабільного функціонування.

2.2. Аналіз фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк»

Аналіз фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк» є вкрай важливим у контексті забезпечення стабільності банківської системи України. Як один з найбільших банків країни, ПриватБанк відіграє значну роль у фінансовій інфраструктурі, і його стійкість має системне значення.

Цей аналіз передбачає оцінку ключових показників, що характеризують капітал, ліквідність, якість активів та прибутковість банку, з метою визначення його здатності протистояти внутрішнім та зовнішнім викликам та забезпечувати стабільне функціонування.

Розрахунок коефіцієнтів фінансової стійкості банку АТ КБ «ПриватБанк» наведено в табл. 2.3 [25; 34].

За аналізом коефіцієнтів фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк» за 2022–2024 роки можна зробити такі висновки. Протягом цього періоду спостерігається значне покращення фінансового становища банку. Зокрема, активи банку зросли з 540,6 млрд грн у 2022 році до 761,5 млрд грн у 2024 році, що свідчить про його розширення та активну діяльність. Власний капітал також

суттєво збільшився з 57,8 млрд грн до 662,3 млрд грн, і це ще раз підкреслює посилення становища банку.

Таблиця 2.3

Розрахунок коефіцієнтів фінансової стійкості банку АТ КБ «ПриватБанк» за
2022-2024 роки

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення (+;-) 2024 р. до 2022 р.
Вхідні дані до розрахунку				
Активи	540596	680008	761461	+220,865
Власний капітал	57789	595162	662317	+604,528
Статутний капітал	206060	206060	206060	-
Залучені кошти	482807	595162	662317	+179,510
Розрахунок				
Коефіцієнт співвідношення власного капіталу та активів	0,107	0,875	0,870	+0,763
Відношення статутного капіталу до власного капіталу	3,56	0,346	0,311	-3,25
Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	9,36	1,14	1,15	-8,21
Коефіцієнт загальної платоспроможності	1	1	1	—
Коефіцієнт фінансового важеля	9,36	1,14	1,15	-8,21
Коефіцієнт фінансування	0,894	0,875	0,870	-0,024
Коефіцієнт фінансової стабільності	0,12	1	1	+0,88
Коефіцієнт автономії	0,28	2,89	3,22	+2,94

На початковому етапі коефіцієнт співвідношення власного капіталу та активів був низький (0,107 у 2022 році), що вказує на низький рівень власного капіталу порівняно з активами. Однак у 2023-му та 2024 роках цей показник підвищився до близько 0,87, тобто майже дев'яти разів. Це свідчить про значне зміцнення власного капіталу банку та покращення його фінансової стабільності.

Відношення статутного капіталу до власного капіталу зменшилося з 3,56 до 0,31, що говорить про те, що статутний капітал у структурі власного капіталу зменшується, але загалом це не є негативним — це може бути результатом збільшення власного капіталу за рахунок чистого прибутку та інших джерел.

Коефіцієнт мультиплікатора капіталу зменшився з 9,36 до 1,15, що свідчить про зниження залежності банку від залученого капіталу і більш

стабільне фінансове становище. Значення коефіцієнту загальної платоспроможності залишалося незмінним і дорівнювало 1, що означає, що банк має здатність погасити свої зобов'язання активами.

Коефіцієнт фінансового важеля знизився з 9,36 до 1,15, що ще раз підтверджує більшу фінансову стабільність і меншу ризикованість банку. Коефіцієнт фінансування, що показує частку залучених коштів у структурі активів, залишився майже без змін (0,894 у 2022 році та близько 0,870 у 2024 році), що свідчить про стабільність джерел фінансування.

Значення коефіцієнта фінансової стабільності підскочило з 0,12 до 1, що є дуже позитивним, оскільки банку вдалося суттєво підвищити співвідношення власного капіталу до залучених коштів. Це означає, що зараз частка власних ресурсів у структурі фінансування значно зросла, що позитивно впливає на його стабільність.

Ще одним важливим показником є коефіцієнт автономії, який зросло з 0,28 у 2022 році до 3,22 у 2024 році. Це свідчить про значне зміцнення незалежності і фінансової автономії банку, що дозволяє йому більш впевнено діяти на ринку та витримувати можливі фінансові виклики (рис. 2.2) [25; 34].

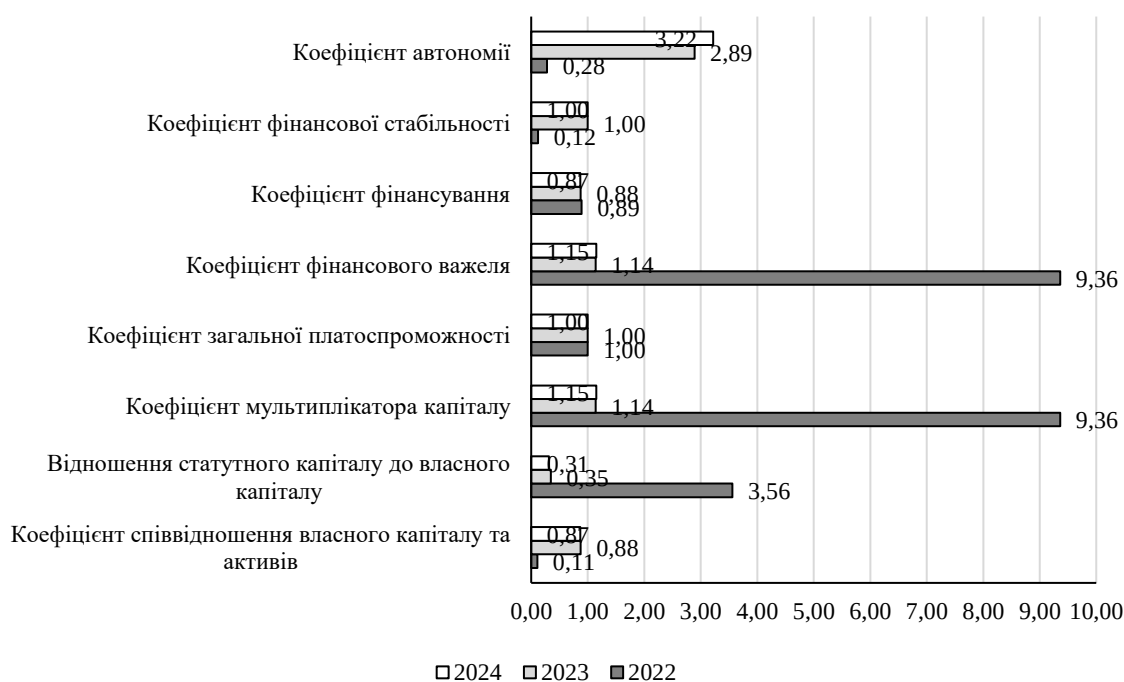

Рис. 2.2. Динаміка коефіцієнтів фінансової стійкості банку АТ КБ «ПриватБанк» за 2022-2024 роки

Загалом, за період 2022–2024 років ситуація в банку значно покращилася: зросли власний капітал, зменшилась залежність від залучених коштів, підвищилася здатність погашати зобов'язання та зміцнилася фінансова стабільність і незалежність. Це свідчить про високий рівень фінансової стійкості банку та його впевненість у подальшому розвитку.

АТ КБ «ПриватБанк» прагне підтримувати високу рівень фінансової стабільності як основний засіб забезпечення довгострокової діяльності, довіри клієнтів та стабільності економіки країни. В рамках цієї політики банк виконує ряд важливих стратегічних та операційних заходів, спрямованих на мінімізацію ризиків, зміцнення капітальної бази, ефективне управління активами та зобов'язаннями, а також підтримку ліквідності.

Фінансова стійкість банку починається з ефективної системи управління ризиками. ПриватБанк застосовує багаторівневі підходи до ідентифікації, оцінки та мінімізації ризиків, що можуть негативно вплинути на фінансовий стан. Це включає кредитний ризик, ринковий ризик, операційний ризик та ризик ліквідності. Створені внутрішні політики та методики дозволяють систематично моніторити ризики, реагувати на зміни в ринковій ситуації та запобігати потенційним кризовим явищам. Зміцнення капіталу є один із ключових аспектів забезпечення фінансової стійкості. Банк дотримується вимог Національного банку України та міжнародних стандартів, зокрема Базельських угод щодо достатності капіталу. Це дозволяє банку впевнено протистояти економічним коливанням, кредитним та іншим викликам. Крім того, банк систематично здійснює утримання і нарощування капіталу через прибутки, емісію додаткових цінних паперів та інші фінансові інструменти.

Одним із головних аспектів фінансової стійкості є достатній рівень ліквідності. ПриватБанк керує своїми активами і зобов'язаннями відповідно до встановлених нормативів і стандартів, забезпечуючи завчасне реагування на зміни у ліквідній ситуації. Регулярний аналіз і прогнозування грошових потоків дозволяють бути завжди готовими до можливих кризових ситуацій. Крім того, банк підтримує резервні фонди для забезпечення виконання зобов'язань меседж

у кризових обставинах.

Успішне управління кредитним портфелем є запорукою стабільності. Банк чітко регламентує умови кредитування, постійно оцінює кредитний ризик та контролює якість активів. Впроваджуються суворі критерії для видачі кредитів, здійснюється своєчасне погашення та реструктуризація боргів у випадках необхідності. Це дозволяє знизити рівень кредитних дефолтів і забезпечити стабільний дохід.

Фінансова стабільність досягається не лише системою ризик-менеджменту, а й інноваційною політикою. ПриватБанк активно використовує сучасні технології для автоматизації процесів, розвитку цифрових сервісів, впровадження нових фінансових продуктів, що сприяє більшій гнучкості та адаптивності.

Банк дотримується високих стандартів корпоративної етики та прозорості. Управлінський склад забезпечує відповідальне та професійне управління ресурсами. Контроль за виконанням політик щодо фінансової стійкості здійснюється на всіх рівнях, регулярно оновлюються внутрішні політики та процеси відповідно до нормативних змін.

Для підтримки стабільності АТ КБ «Приват Банк» тісно співпрацює з Національним банком України та іншими регуляторами, що дозволяє оперативно отримувати інформацію щодо зміни нормативів та враховувати ці зміни в своїй політиці. Крім того, використання сучасних фінансових інструментів та міжнародних стандартів сприяє зміцненню фінансової позиції. У підсумку, політика банку щодо забезпечення фінансової стійкості базується на принципах управління ризиками, капітальної міцності, ліквідності, високої якості активів, інновацій та відповідального управління. Це дозволяє АТ КБ «Приват Банк» підтримувати надійний фінансовий стан у довгостроковій перспективі, забезпечувати стабільність для клієнтів і партнерів, а також сприяти зміцненню економіки України.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВ

3.1. Зарубіжний досвід забезпечення фінансової стійкості комерційних банків та можливості його застосування в Україні

Забезпечення фінансової стійкості комерційних банків є ключовим елементом стабільності фінансової системи. Міжнародний досвід у цій сфері пропонує низку ефективних практик, які можуть бути адаптовані для України з урахуванням її специфічних умов.

Центральні банки відіграють ключову роль у забезпеченні фінансової стабільності через монетарну політику, нагляд за банками та управління кризовими ситуаціями. Наприклад, Європейський центральний банк наголошує на необхідності збереження жорстких регуляторних стандартів для підтримки стабільності фінансової системи [27].

Стрес-тестування дозволяє оцінити здатність банків протистояти різним економічним шокам. Це інструмент широко використовується в США та ЄС для виявлення потенційних вразливостей у банківській системі.

Україна вже розпочала процес впровадження стандартів Базель III [37]. Подальша адаптація цих стандартів сприятиме підвищенню стійкості банківської системи та її інтеграції у світову фінансову систему.

НБУ може посилити свою роль у забезпеченні фінансової стабільності через впровадження ефективного нагляду, проведення регулярного стрес-тестування та розробку антикризових заходів. Досвід ЄЦБ може бути корисним у цьому контексті [38].

Впровадження сучасних систем управління ризиками, включаючи кредитний, ринковий та операційний ризики, є необхідним для підвищення фінансової стійкості банків [35]. Міжнародний досвід показує ефективність таких систем у запобіганні фінансовим кризам.

Зарубіжний досвід забезпечення фінансової стійкості комерційних банків,

узагальнений у публікації Євтух Л. Б. та Швед І. М., охоплює низку ключових аспектів, що сприяють стабільності банківських систем у різних країнах. Авторки аналізують міжнародні практики та підходи до забезпечення фінансової стійкості банків, зокрема в умовах глобальних викликів та кризових явищ [30, с. 140].

У багатьох країнах впроваджуються жорсткі регуляторні стандарти, які включають вимоги до капіталу, ліквідності та управління ризиками. Наприклад, Базельські угоди (Базель III) встановлюють міжнародні стандарти для банків з метою підвищення їх стійкості до фінансових шоків.

Базель III є міжнародним регуляторним стандартом, спрямованим на посилення вимог до капіталу банків, управління ризиками та ліквідністю. Його впровадження допомагає банкам краще протистояти фінансовим шокам. Зокрема, Швейцарія після кризи з Credit Suisse посилила вимоги до капіталу для UBS, що свідчить про прагнення до підвищення фінансової стійкості банківської системи [37].

Під час фінансових криз уряди та центральні банки країн застосовують різноманітні інструменти для підтримки банківської системи, такі як надання ліквідності, державні гарантії за депозитами та рекапіталізація банків.

Країни співпрацюють на міжнародному рівні для забезпечення стабільності фінансових ринків. Організації, такі як Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Світовий банк, надають технічну допомогу та фінансову підтримку країнам у разі необхідності.

Застосування фінансових технологій (FinTech) сприяє підвищенню ефективності банківських операцій та зниженню операційних ризиків.

У багатьох країнах реалізуються програми з підвищення фінансової грамотності населення, що сприяє зміцненню довіри до банківської системи та зменшенню ризиків масового вилучення депозитів.

Авторки [36] підкреслюють, що адаптація зарубіжного досвіду до національних особливостей є ключовим фактором успішного впровадження заходів із забезпечення фінансової стійкості комерційних банків. Вони також

зазначають важливість комплексного підходу, який поєднує регуляторні, економічні та соціальні аспекти для досягнення стабільності банківської системи (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Досвід зарубіжних країн із забезпечення фінансової стійкості комерційних банків

Суть заходу / Інструмент	Країна / Джерело досвіду
Жорсткий банківський нагляд, контроль за ризиками, регулярний стрес-тестинг	США, Великобританія
Вимоги до достатності капіталу згідно з Базельськими угодами (Basel III)	Країни ЄС, Швейцарія
Впровадження систем гарантування вкладів	Німеччина, Японія, США
Механізми антикризового регулювання та санації банків	Швеція (криза 1990-х), США
Створення стабілізаційних фондів для підтримки банківської системи	Норвегія, Ірландія
Реструктуризація проблемних банків, викуп токсичних активів урядом	Ісландія, США (програма TARP)
Активна роль центрального банку як кредитора останньої інстанції	Великобританія, США (ФРС)
Створення національних рад фінансової стабільності для координації між регуляторами	Німеччина, США
Запровадження макропруденційної політики та моніторингу системних ризиків	Канада, Австралія
Вимоги до розкриття інформації та підвищення прозорості діяльності банків	Швейцарія, ЄС
Міжнародна координація фінансового нагляду (через Базельський комітет, МВФ, Світовий банк)	Усі розвинені країни

Міжнародний досвід забезпечення фінансової стійкості комерційних банків пропонує низку ефективних практик, які можуть бути адаптовані в Україні. Це включає впровадження стандартів Базель III, посилення ролі центрального банку та розвиток систем управління ризиками. Адаптація цих

практик сприятиме підвищенню стійкості української банківської системи та її інтеграції у глобальну фінансову систему.

Стійкість банківської системи має вирішальне значення для забезпечення фінансової стабільності країни. Особливої актуальності дослідження набуває в сучасних умовах, коли відбувається активна інтеграція національних економік у світове господарство та підвищується їх взаємозв'язок. Виникає необхідність узагальнення зарубіжного досвіду підтримки стійкості банківської системи, що має вирішальне значення для забезпечення фінансової стабільності країни в цілому. На основі праці Калачова Д.В. [14, с. 43] узагальнимо досвід зарубіжних країн з забезпечення фінансової стійкості банків (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Досвід зарубіжних країн із забезпечення фінансової стійкості
комерційних банків

Суть заходу / Інструмент	Країна	Опис заходу
1	2	3
Операції РЕПО з цінними паперами держави	США	Федеральна резервна система застосовує операції репо для регулювання ліквідності: короткострокове фінансування банкам під заставу державних облігацій, оперативно впливаючи на рівень ліквідності в системі.
Валютне рефінансування та своп-операції	Швейцарія, Японія	Центральні банки проводять операції валютного свопу, що дозволяє забезпечити ліквідність у іноземній валюті, необхідну для виконання зобов'язань банками в умовах нестабільного валютного ринку.
Цільове довгострокове рефінансування	Єврозона (ЄЦБ)	Європейський центральний банк застосовує (Long-Term Refinancing Operations) – інструмент довгострокового рефінансування з метою стимулювання кредитування економіки.
Надзвичайне кредитування / Emergency Liquidity Assistance (ELA)	Велика Британія, Греція	У кризових умовах центральні банки надають термінове фінансування проблемним банкам під нестандартні або ризиковані застави, щоб уникнути їх банкрутства та стримати паніку вкладників.
Режим дисконтного вікна (discount window)	США	Дозволяє банкам у разі потреби швидко залучати кошти у під заставу активів. Є базовим інструментом короткострокової підтримки ліквідності.
Централізоване рефінансування	Німеччина (KfW),	Спеціалізовані фінансові установи (KfW) фінансують банки через кредитні програми під державні гарантії

Продовж. табл. 3.2

1	2	3
через спеціалізовані агенції	Франція	для підтримки МСБ, інфраструктурних проектів, інновацій.
Гарантування міжбанківських операцій урядом / центральним банком	Південна Корея	Уряд надає гарантії міжбанківських позик, що дозволяє підтримувати довіру між банками в умовах недовіри та ризику дефолтів.
Впровадження макропруденційного регулювання та наглядових стандартів	Канада, Австралія, Швеція	Створення резервних вимог, буферів ліквідності, регулярний стрес-тестинг банків та нормативи щодо капіталу дозволяють зміцнювати стійкість системи до потенційних шоків.

Розглянутий міжнародний досвід забезпечення фінансової стійкості комерційних банків відкриває низку можливостей для його застосування в Україні з урахуванням поточних економічних реалій та євроінтеграційних прагнень.

По-перше, активніше впровадження стандартів Базель III є критично важливим. Україна вже зробила перші кроки в цьому напрямку, але подальша адаптація та поглиблення вимог до капіталу, ліквідності та управління ризиками сприятиме підвищенню стійкості банківської системи до потенційних шоків та зміцнить довіру інвесторів і вкладників. Приклад Швейцарії, яка посилила вимоги до капіталу після кризових явищ, підкреслює важливість гнучкого реагування на виклики.

По-друге, Національний банк України (НБУ) може посилити свою роль у забезпеченні фінансової стабільності, використовуючи досвід Європейського центрального банку та Федеральної резервної системи США. Це включає регулярне та всебічне стрес-тестування банків для виявлення потенційних вразливостей, а також розробку та впровадження ефективних механізмів антикризового регулювання та санації банків. Досвід Швеції у подоланні банківської кризи 1990-х років може бути особливо цінним у цьому контексті.

По-третє, впровадження та розвиток сучасних систем управління ризиками в українських банках є нагальною потребою. Міжнародний досвід

демонструє ефективність комплексного управління кредитними, ринковими та операційними ризиками у запобіганні фінансовим кризам. НБУ може стимулювати банки до активнішого використання таких систем, можливо, через відповідні регуляторні вимоги та методичні рекомендації.

По-четверте, Україна може активніше використовувати інструменти рефінансування, застосовувані центральними банками розвинених країн. Операції РЕПО, валютні свопи, цільове довгострокове рефінансування та механізми екстреної підтримки ліквідності можуть стати ефективними інструментами НБУ для регулювання ліквідності в банківській системі, підтримки кредитування реального сектору економіки та запобігання кризовим явищам.

По-п'яте, доцільним є створення або посилення функціонування національної ради фінансової стабільності для координації дій між різними фінансовими регуляторами та органами державної влади. Досвід Німеччини та США у створенні таких рад підкреслює важливість узгодженої політики для забезпечення стабільності фінансової системи.

По-шосте, Україна може вивчати та впроваджувати елементи макропруденційної політики, які успішно застосовуються в Канаді, Австралії та Швеції. Це включає встановлення резервних вимог, буферів ліквідності та моніторинг системних ризиків з метою запобігання їхній ескалації.

По-сьоме, підвищення прозорості діяльності банків та розкриття інформації відповідно до міжнародних стандартів сприятиме зміцненню довіри до банківської системи. У цьому контексті досвід Швейцарії та країн ЄС є показовим.

Нарешті, важливим є подальший розвиток співпраці на міжнародному рівні з такими організаціями, як МВФ та Світовий банк, для отримання технічної та фінансової підтримки у питаннях забезпечення фінансової стабільності.

Успішне застосування міжнародного досвіду в Україні вимагає його адаптації до національних особливостей, урахування поточного стану

економіки та банківської системи, а також послідовної та скоординованої політики з боку регуляторів та уряду. Комплексний підхід, що поєднує регуляторні, економічні та соціальні аспекти, є запорукою підвищення стійкості української банківської системи та її інтеграції у світову фінансову спільноту.

3.2. Проблеми та шляхи вдосконалення механізмів забезпечення фінансової стійкості банків України

Забезпечення фінансової стійкості банківської системи України в умовах воєнного стану та економічної нестабільності є критично важливим завданням. На основі сучасних досліджень та офіційних звітів можна виокремити основні проблеми:

1. Зростання частки непрацюючих кредитів (NPL). В умовах воєнного стану спостерігається зростання частки непрацюючих кредитів, що негативно впливає на фінансову стійкість банків. Зокрема, у 2023 році частка NPL залишалася на високому рівні, що свідчить про необхідність ефективного управління кредитними ризиками [15, с. 155].

2. Високий рівень кредитного ризику. Воєнні дії призвели до погіршення фінансового стану позичальників, що підвищує кредитний ризик для банків. Це вимагає посилення заходів з управління ризиками та реструктуризації проблемних кредитів [16, с. 100].

3. Залежність від зовнішніх факторів. Банківська система України залишається вразливою до зовнішніх шоків, зокрема валютних коливань та змін на міжнародних фінансових ринках. Це підкреслює необхідність диверсифікації джерел фінансування та зміцнення внутрішнього ринку [21, с. 63].

4. Низький рівень довіри населення до банківської системи. Історичні фінансові кризи та нестабільність спричинили зниження довіри населення до банків, що обмежує залучення депозитів та інших ресурсів [26].

Фінансова стабільність банківської системи є ключовим фактором економічної безпеки держави. Враховуючи сучасні виклики, що стоять перед

Україною – війна, інфляційний тиск, міграція капіталу – вдосконалення механізму забезпечення фінансової стабільності банків потребує системного та багаторівневого підходу (рис. 3.1.) [27; 31, с. 100; 33, с. 166].

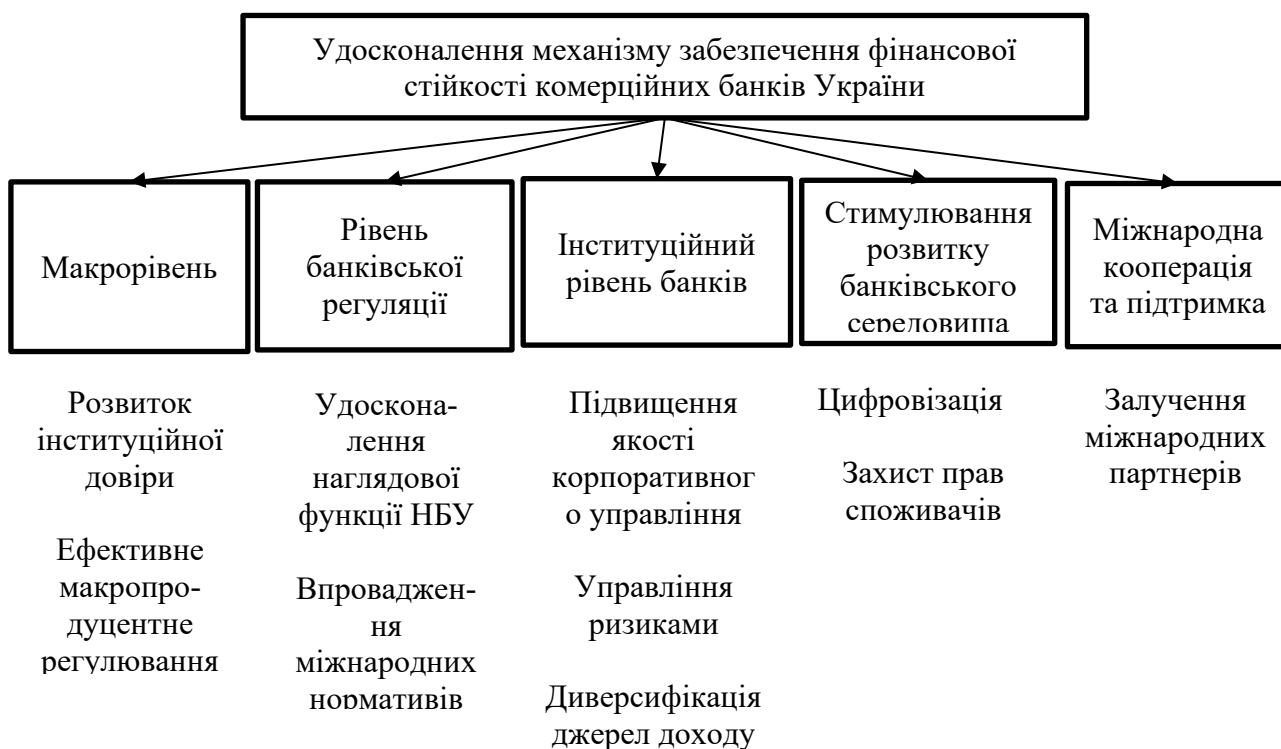

Рис. 3.1. Комплексний підхід до удосконалення механізму забезпечення фінансової стабільності комерційних банків в Україні

На макроекономічному рівні необхідно:

1. Побудова інституційної довіри шляхом зміцнення незалежності Національного банку України (НБУ), прозорості рішень монетарної політики, посилення ролі Ради з фінансової стабільності.

2 Ефективне макропруденційне регулювання засобами впровадження контрциклічних буферів капіталу, моніторингу системних ризиків через обов'язкову звітність про концентрацію активів/пасивів та підвищення рівня банківського регулювання. Контрциклічний буфер капіталу є вимогою до банків для нарощування додаткового капіталу під час відновлення економіки, щоб мати резерв для покриття можливих втрат на етапах рецесії. Визначається як відсоток зважених за ризиком активів (RWA). Це дозволить знизити циклічний вплив банківської системи, підвищить здатності банків поглинати

збитки, створить подушки безпеки під час кризи, а також сприятиме макрофінансовій стабільності.

Правовою основою, при цьому, є Закон України «Про банки і банківську діяльність», згідно концепції впровадження буфера, яка була запущена від імені НБУ з 2019 року. Основною її є аналіз кредитного циклу (наприклад, за показником кредиту до ВВП), регулярна оцінка системних ризиків, визначення рівня буфера: 0-2,5% (може бути вище у виняткових випадках) та публічне оголошення рішень та причин НБУ. На сьогоднішній день, з 2024 року НБУ ввів буфер в 1% з перспективою підвищення, а банки повинні залучити капітал протягом 12 місяців після оголошення.

Основними перевагами даного інструменту є пом'якшення впливу кризових хвиль, зміцнення довіри інвесторів та створення сприятливих умов для довгострокового кредитування. При цьому, проблемними питаннями залишаються недостатня гнучкість банків у капіталізації, труднощі у точному прогнозуванні фінансового циклу та ризик надмірного кредитного обмеження в періоди зростання.

Удосконалення методології визначення циклічних ризиків варто здійснювати шляхом підвищення прозорості та передбачуваності політики НБУ та реалізовувати динамічне моделювання сценаріїв стресу для виявлення потреб. Впровадження контрциклічного буфера в Україні – це не лише регуляторний інструмент, а й стратегічний крок до побудови стійкої, адаптивної банківської системи.

2. Удосконалення наглядової функції НБУ засобами застосування ризик-орієнтованого підходу до банківського нагляду та проведенням стрес-тестів як регулярної практика. Важливості набуває впровадження міжнародних стандартів (Базель III +) шляхом повного коригування принципів достатності капіталу, ліквідності, а також удосконалення механізмів внутрішнього контролю.

3. Інституційний рівень комерційних банків вимагає удосконалення корпоративного управління, забезпечуючи прозорість структури власності,

незалежність і професіоналізм наглядової ради. Управління ризиками варто здійснювати завдяки внутрішнім системами раннього попередження фінансового погіршення та використання штучного інтелекту для прогнозування кредитного ризику. Диверсифікувати джерела доходів можливо шляхом розвитку небанківських фінансових послуг та придбання роздрібних і цифрових послуг.

4. Сприяння розвитку банківського середовища. Основними заходами у цьому напрямку повинні статити підтримка фінтех-ініціатив, які знижують експлуатаційні витрати та створення умов для розвитку відкритого банкінгу. Необхідно все більше уваги приділяти захисту прав споживачів (чітке регулювання кредитних договорів та підвищення фінансової освіти населення).

5. Міжнародне співробітництво та підтримку важливо здійснювати за участі міжнародних партнерів (МВФ, ЄБРР, СБ) у реалізації програм технічної допомоги та розвитку механізмів страхування банківських ризиків через міжнародні механізми [40].

Не менш важливими кроками повинна стати:

1. Реструктуризація проблемних активів. Створення спеціалізованих установ для управління проблемними активами може сприяти очищенню балансів банків та відновленню їх кредитної активності.

2. Підвищення рівня капіталізації. Залучення додаткового капіталу, зокрема через державні програми рекапіталізації та іноземні інвестиції, зміцнить фінансову стійкість банків.

3. Зменшення доларизації. Стимулювання використання національної валюти через монетарну політику та регуляторні заходи зменшить валютні ризики та підвищить стабільність банківської системи.

4. Розвиток внутрішнього фінансування. Залучення коштів населення та підприємств через підвищення довіри до банків, зокрема шляхом збільшення гарантованої суми відшкодування вкладів, сприятиме зміцненню ресурсної бази банків.

5. Покращення корпоративного управління. Впровадження високих

стандартів корпоративного управління та прозорості діяльності банків підвищить їх ефективність та довіру з боку клієнтів і інвесторів.

Ефективне функціонування банківської системи можливе шляхом:

- удосконалення послідовних заходів щодо забезпечення фінансової стабільності шляхом використання всіх банківських інструментів та послуг;
- врахування специфіки управління банківською системою в умовах нестабільності зовнішнього середовища, в тому числі економічної кон'юнктури, а також безпосередньої приналежності банків до різного роду виробничо-фінансових альянсів;
- забезпечення фінансової підтримки таких дій, як злиття, приєднання та реорганізація;
- створення холдингів і корпорацій, які займаються банківською діяльністю.

Серед напрямків підтримки фінансової стійкості банків слід виділити наступні:

- реорганізація середніх і малих банків шляхом злиття;
- здійснення структурних змін з метою підвищення рівня капіталізації великих банків та покращення якості активів;
- підвищення ефективності діяльності банків шляхом кредитування та надання послуг реальному сектору економіки [35, с. 36].

На особливу увагу заслуговує питання створення потужної групи банків, зменшення податкового тиску та впорядкування фінансових потоків. У даному контексті слід зазначити, що цим питанням повинні займатися відповідні органи законодавчої та виконавчої влади: раціональне функціонування всієї фінансової системи можливе лише за рахунок належного функціонування кожної складової окремо та у разі їх синергічного поєднання.

Оцінка фінансового стану банківської установи в умовах сучасної ринкової економіки є ключовим інструментом підвищення ефективності управління банком. Вона забезпечує обґрунтовану основу для розробки стратегічних та тактичних напрямів діяльності, формування управлінських

рішень і планів, а також контролю за їх реалізацією.

Завдяки такій оцінці можна своєчасно виявити внутрішні резерви для підвищення ефективності як активних, так і пасивних операцій банку. Крім того, вона слугує важливим аналітичним інструментом для глибокої оцінки діяльності як банківської установи в цілому, так і її окремих підрозділів. Це дозволяє визначити сильні та слабкі сторони банку, сформулювати об'єктивне уявлення про фінансові результати та уточнити напрямки подальшого розвитку з метою оптимізації фінансового становища установи. При цьому важливо дотримуватись принципів системної координації та регулювання, поєднуючи прямі та непрямі важелі регулювання грошового ринку, а їхні показники впливатимуть на створення сприятливого макроекономічного середовища для стабільності і ефективно працювати на фінансовому ринку банківських установ, які є основними фінансовими посередниками розвитку економіки країни [21, с. 63].

Тож, фінансова стійкість банківської системи України залежить від комплексного підходу до вирішення наявних проблем. Необхідно поєднувати заходи з реструктуризації проблемних активів, підвищення капіталізації, зменшення доларизації, розвитку внутрішнього фінансування та покращення корпоративного управління. Ці кроки сприятимуть зміцненню банківської системи та забезпечать її здатність ефективно функціонувати в умовах сучасних викликів.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження, можна зробити наступні висновки.

Фінансова стійкість комерційного банку є комплексним поняттям, що відображає його здатність стабільно функціонувати, виконувати свої зобов'язання перед клієнтами та кредиторами, а також протистояти впливу негативних внутрішніх і зовнішніх факторів. Вона характеризується достатнім рівнем капіталу, ліквідності, ефективним управлінням активами та пасивами, прийнятним рівнем ризиків і прибутковістю. Іншими словами, фінансово стійкий банк здатен безперебійно здійснювати банківські операції, зберігати довіру вкладників та інвесторів, а також забезпечувати власну платоспроможність у довгостроковій перспективі.

Фактори, що впливають на фінансову стійкість банківських установ, поділяють на внутрішні та зовнішні. До внутрішніх факторів, що визначають фінансову стійкість банку, належать якість управління, структура капіталу, ліквідність, ефективність операційної діяльності, рівень ризик-менеджменту та якість активів. Ефективне управління передбачає наявність кваліфікованого керівництва, чіткої стратегії розвитку та дієвої системи внутрішнього контролю. Адекватна структура капіталу забезпечує банку запас міцності для поглинання потенційних збитків. Достатній рівень ліквідності гарантує здатність банку своєчасно виконувати свої короткострокові зобов'язання. Ефективна операційна діяльність сприяє зростанню доходів та мінімізації витрат, що позитивно впливає на прибутковість. Дієва система ризик-менеджменту дозволяє ідентифікувати, оцінювати та контролювати різноманітні ризики, яким піддається банк. Висока якість активів, зокрема кредитного портфеля, мінімізує кредитні ризики та забезпечує стабільність доходів.

Зовнішні фактори, що впливають на фінансову стійкість банківських установ, включають макроекономічну ситуацію, регуляторне середовище, рівень конкуренції на ринку, технологічні зміни та політичну стабільність.

Стабільне економічне зростання, низька інфляція та сприятливий валютний курс створюють сприятливі умови для діяльності банків. Ефективне та передбачуване регуляторне середовище забезпечує прозорі правила гри та сприяє підвищенню надійності банківської системи. Високий рівень конкуренції може чинити тиск на маржу банків та вимагати від них підвищення ефективності. Технологічні інновації можуть створювати як нові можливості, так і нові ризики для банківського сектору. Політична нестабільність може негативно впливати на довіру до банківської системи та призводити до відтоку капіталу.

Аналіз фінансової стійкості банківської системи України протягом 2022-2024 роки виявив як позитивні, так і негативні тенденції. Зростання показників капіталізації та прибутковості свідчить про посилення фінансової стійкості банків, тоді як збільшення частки непрацюючих кредитів та погіршення ліквідності вказують на наявність проблемних аспектів. Загалом, банківська система України продемонструвала певну стійкість до кризових явищ, особливо у 2022 році, та здатність до адаптації в умовах змін, але потребує подальшого моніторингу та вжиття заходів для мінімізації ризиків та забезпечення стабільного функціонування.

За період 2022–2024 років ситуація в банку значно покращилася: зросли власний капітал, зменшилась залежність від залучених коштів, підвищилася здатність погашати зобов'язання та зміцнилася фінансова стабільність і незалежність. Це свідчить про високий рівень фінансової стійкості банку та його впевненість у подальшому розвитку.

Забезпечення фінансової стійкості банківської системи є ключовим для стабільності економіки, і міжнародний досвід пропонує цінні інсайти для України. Адаптація таких практик, як впровадження стандартів Базель III, посилення ролі НБУ у нагляді та стрес-тестуванні, розвиток систем управління ризиками, використання інструментів рефінансування, створення ради фінансової стабільності, застосування макропруденційної політики, підвищення прозорості банків та міжнародна співпраця, можуть значно зміцнити стійкість української банківської системи та сприяти її інтеграції у

світовий фінансовий простір за умови врахування національних особливостей та узгодженої політики регуляторів.

Отже, основними проблемами забезпечення фінансової стійкості банків України в умовах воєнного стану та економічної нестабільності є зростання непрацюючих кредитів, високий кредитний ризик, залежність від зовнішніх факторів та низький рівень довіри населення, для вирішення яких необхідний комплексний підхід, що включає реструктуризацію проблемних активів, підвищення капіталізації, зменшення доларизації, розвиток внутрішнього фінансування, покращення корпоративного управління, а також удосконалення заходів фінансової стабільності, врахування специфіки управління в нестабільних умовах, забезпечення фінансової підтримки реорганізації банків та створення потужних банківських груп за підтримки законодавчої та виконавчої влади, що в сукупності сприятиме зміцненню банківської системи та її ефективному функціонуванню.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агрес О.Г. Сутність поняття фінансова стійкість банку та фактори, що на неї впливають: URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/11/106.pdf>. (дата звернення: 15.04.2025)
2. Варцаба В.І. Проблеми забезпечення фінансової стійкості банківської системи України. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2018. № 1(51). С. 311–316.
3. Вінниченко О.В. Ганцева А.О. Фінансова стійкість банку: сутність та оцінка факторів впливу. *Бізнес Інформ*. 2023. № 5. С. 175–181.
4. Вовченко О.С., Єгоричева С.Б. Фінансова стабільність банків в умовах динамічного макроекономічного середовища. Монографія. Полтава : ПУЕТ, 2021. 233с.
5. Волкова В.В., Верницький Б.В. Методичні підходи до оцінки фінансової стійкості банку. *Фінанси, облік, банки*. 2018. № 1(23). С. 45–54.
6. Волкова Н.В. Аналіз управління фінансовою стійкістю АТ КБ «ПриватБанк». *Економіка та суспільство*. 2022. № 38. С. 65–71.
7. Данік Н., Татко А. Удосконалення механізму забезпечення фінансової стабільності банківської системи України. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. Vol. 1, №. 5, 2022, pp. 1-9.
8. Даценко Р. В. Управління фінансовою стійкістю комерційного банку в умовах підвищених ризиків. Нац. ун-т "Полтавська політехніка ім. Юрія Кондратюка". Полтава, 2025. 95 с.
9. Дереза В.А. Аналіз та напрями стабілізації показників ліквідності комерційного банку. *Економіка та суспільство*. 2024. № 61. С. 141–146.
10. Дзюблюк О.В., Михайлюк Р.В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи: монографія. Тернопіль, 2009. 316 с.
11. Довгаль Ю.С., Чамара Р.О. Сутність фінансової стійкості комерційного банку та ефективні шляхи її забезпечення. URL:

<https://fp.cibs.ubs.edu.ua/files/1501/15djssfs.pdf> (дата звернення: 15.04.2025)

12. Золковер А.О., Гуменюк А.О. Методи забезпечення фінансової стійкості комерційних банків URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj> (дата звернення: 15.04.2025)

13. Класифікаційна система факторів забезпечення фінансової стійкості банку в сучасних умовах. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_12/48.pdf (дата звернення: 15.04.2025)

14. Калачова Д.В. Оцінка фінансової стійкості комерційних банків. Київ, 2021. 61 с.

15. Когут Ю.М. Сучасні проблеми та шляхи вдосконалення фінансової системи України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету* : серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Ужгород : Видавничий дім "Гельветика", 2019. Ч. 1, вип. 28. С. 153–158.

16. Ларіонова К., Капінос Г. Проблемна заборгованість банків України в умовах воєнного стану. *MODELING THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMIC SYSTEMS*, (2024). (1), С. 98–104.

17. Мстоян К.В. Надійність банку: сутність, складові та фактори впливу. Ефективна економіка. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=1142>. (дата звернення: 15.04.2025)

18. Національний банк України. Офіційний сайт. URL : <https://bank.gov.ua>. (дата звернення: 15.04.2025).

19. Національний інститут стратегічних досліджень. Огляд інструментів підтримки фінансової стійкості у період воєнного стану в Україні (січень – лютий 2024 р.). URL : <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-instrumentiv-pidtrymky-finansovoyi-stiykosti-u-period-voyennoho-3> (дата звернення: 15.04.2025)

20. Огляд фінансового сектору. URL : https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Finsector_review-seminar_11-2024.pdf?v=13 (дата звернення: 15.04.2025)

21. Пацула О.І., Наконечна Н.В. Аналіз стійкості банківської системи

України у період воєнного стану. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ (серія економічна)*. 2023. Вип. 1, С. 62–67.

22. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>. (дата звернення: 15.04.2025)

23. Про затвердження Положення про визначення кредитного ризику за активними банківськими операціями банків України : Постанова НБУ від 30.06.2016 р. № 351. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text>. (дата звернення: 15.04.2025).

24. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV. URL : zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14. (дата звернення: 15.04.2025)

25. Приватбанк. Офіційний сайт. URL : <https://privatbank.ua>. (дата звернення: 15.04.2025)

26. Рисін В.В. Фінансова стійкість банку: чинники та особливості її забезпечення. *Ефективна економіка*. 2021. № 3. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2021/3.pdf (дата звернення: 15.04.2025)

27. Русіна Ю.О., Легейда А.Г. Забезпечення фінансової стійкості комерційного банку. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj> (дата звернення: 15.04.2025)

28. Семенча І.Є., Горбулова Ю.Р. Фінансова стійкість та стабільність у банківській діяльності: розмежування понять та аналіз дефініцій. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2020. Випуск 32. С. 81–85.

29. Селюченко Н.Є., Радченко В.М. Оцінювання фінансової стійкості банківської системи в умовах зовнішніх збурень. URL: <https://doi.org/10.23939/smeu2024.02.357> (дата звернення: 15.04.2025)

30. Склеповий Є.В. Складові стійкості комерційного банку. *Фінанси України*. 2017. №5. С. 138–143.

31. Тітов Д.І. Фінансова безпека комерційних банків України в умовах нестабільності ринкового середовища. *Економіка та суспільство*. 2024. № 58. С. 97–103.

32. Федішин М.П., Жаворонок А.В., Ковальчук Н.О. Аналітична оцінка фінансової стійкості та стабільності банківської системи України на основі індикаторів. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. № 6 (74). Частина 3. С. 83–88.

33. Федішин М.П., Чеботар О.С. Фінансова стійкість комерційного банку як необхідна умова його ефективного функціонування. *Інфраструктура ринку*. 2023. Випуск 70/2023. С. 165-170.

34. Фінансова звітність АТ КБ «Приват Банк». https://static.privatbank.ua/files/FinZvit2024.pdf?_gl=1*1qo2rfo*_gcl_au*MjgxMDUzODA2LjE3NDI2NDc5MzguMTk1MjM4ODcxNS4xNzQ2MTkyMTk1LjE3NDYxOTIxOTc.*_ga*MTk4NjE2OTU1Ny4xNzQyNjQ3OTM4*_ga_C7N2L9YCQ9*czE3NDYyOTM4NjAkbzkkZzEkdDE3NDYyOTM4NjYkajU0JGwwJGgw (дата звернення: 15.04.2025)

35. Шинкаренко В.В. Фінансова стійкість банківських установ в Україні: фактори та прогнози. ХНУ ім. В. Н. Каразіна. Харків, 2024. 88 с.

36. Юрчишена Л.В., Подолян С.В. Оцінка фінансової стійкості комерційного банку. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Rbetu> (дата звернення: 15.04.2025)

37. Basel III. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Basel_III

38. Basel boss signals 'Swiss finish' to capital rules is not unfair on UBS. URL: <https://www.reuters.com/sustainability/boards-policy-regulation/basel-boss-signals-swiss-finish-capital-rules-is-not-unfair-ubs-2025-05-02/> (дата звернення: 15.04.2025)

39. Financial Stability Report (FSR). URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2024-H2_eng.pdf?v=9.

40. How to build a Ukrainian Development Bank: Leveraging European history and Ukraine's own reform experience. URL: <https://cepr.org/voxeu/columns/how-build-ukrainian-development-bank-leveraging-european-history-and-ukraines-own> (дата звернення: 15.04.2025)